

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
DÁMASA RUIZ-JARABA COLOMERA
přednesené dne 11. března 2004¹

Úvod

reklamní kampaň na podporu služeb optiků, organizovanou profesní organizací, a vrácení částek poskytnutých sdruženými podniky k jejímu financování.

1. Toto řízení o předběžné otázce, vyvolané Hoge Raad (Nejvyšším soudem) Nizozemska, přináší problémy, které ovlivňují řadu základních prvků právní úpravy Společenství v oblasti státní podpory: pojem podpory, vztah mezi poskytnutou výhodou a prostředky k jejímu financování, rozsah oznamovací povinnosti, úlohu pravidla *de minimis*, následky nesplnění oznamovací povinnosti atd.

Podniky žalující v hlavním řízení nejsou konkurenti poškození domnělým systémem podpor, ale jejich teoretičtí příjemci. Využívají prostředků, které zaručují užitečný účinek práva Společenství, k tomu, aby soudní cestou napadly opatření, která považují za nepříznivá pro své ekonomické zájmy.

Právní rámec

2. Paradoxní je, že se na první pohled nejedná o jeden z případů, které mohl předvídat zákonodárce v okamžiku, kdy vybavil Společenství jedním z nástrojů na ochranu před neúměrnými zásahy ze strany státu způsobilými narušit hospodářskou soutěž ve Společenství: předmětem hlavního řízení je žaloba na určení neplatnosti opatření, která umožnila vést kolektivní

A – Právo Společenství

3. Článek 92 odst. 1 Smlouvy o ES (nyní čl. 87 odst. 1 ES) stanoví:

1 — Původní jazyk: španělština.

„Podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, jsou, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné se společným trhem, nestanoví-li tato smlouva jinak.“

4. Článek 93 Smlouvy o ES (nyní článek 88 ES) upřesňuje, že:

„1. Komise ve spolupráci s členskými státy zkoumá průběžně režimy podpor existující v těchto státech. Navrhuje jim vhodná opatření, která vyžaduje postupný rozvoj nebo fungování společného trhu.“

2. Zjistí-li Komise poté, co vyzvala zúčastněné strany k podání připomínek, že podpora poskytovaná některým státem nebo ze státních prostředků není slučitelná se společným trhem podle článku 87 nebo že je zneužívána, rozhodne, že dotyčný stát ve lhůtě stanovené Komisí takovou podporu zruší nebo upraví.

[...]

3. Komise musí být včas informována o záměrech poskytnout nebo upravit pod-

pory, aby mohla podat svá vyjádření. Má-li za to, že takový záměr není s ohledem na článek 92 slučitelný se společným trhem, zahájí neprodleně řízení podle odstavce 2. Dotyčný členský stát neprovede zamýšlená opatření, dokud Komise v tomto řízení nepřijme konečné rozhodnutí.“

5. V souladu s prvním odstavcem oznámení Komise ze dne 6. března 1996 o pravidlu *de minimis* pro státní podporu²: „[...] I když jakýkoliv finanční zásah státu ve prospěch nějakého podniku narušuje nebo může narušit ve větším či menším rozsahu hospodářskou soutěž mezi tímto podnikem a jeho konkurenty, kteří stejnou podporu neobdrželi, ne všechny podpory mají citelný dopad na obchod a hospodářskou soutěž mezi členskými státy. To zejména platí pro podpory, jejichž částka je velmi malá. [...]“ (*neoficiální překlad*)

6. Podle druhého odstavce tohoto oznámení se má za to, že se čl. 92 odst. 1 Smlouvy o ES nepoužije na podpory do maximální částky 100 000 ECU (nyní 100 000 EUR) poskytnuté v období tří let od první podpory *de minimis*.

2 — Úř. věst. C 68, s. 9 (dále jen „oznámení“ nebo „oznámení o *de minimis*“).

Tento práh je stanoven pevně pro všechny kategorie podpor bez ohledu na jejich formu a cíl s výjimkou podpor vývozu, na které se opatření nevztahuje.

zástupců organizací reprezentujících zaměstnavatele a zaměstnance.

B – Nizozemská právní úprava

7. *Wet op de bedrijfsorganisatie* ze dne 27. ledna 1950 (nizozemský zákon o organizaci hospodářského života; dále jen „WBO“) upravuje poslání, složení, pracovní metody, finanční aspekty a systém dohledu profesních sdružení, kterým je svěřena vlastní zodpovědnost za uspořádání a rozvoj oblasti jejich činnosti.

8. Podle článku 71 WBO musí mít taková profesní sdružení, jakožto veřejné organizace na zřeteli nejen společný zájem sdružených podniků, ale i obecný zájem.

9. Podle článku 73 WBO se řídicí orgány profesních sdružení skládají paritně ze

10. Zákodárce svěřil profesním sdružením příslušná oprávnění k realizaci jejich poslání. Tak článek 93 WBO umožňuje, aby řídicí orgány vydaly předpisy, které považují za nezbytné pro splnění svých úkolů jak v zájmu podniků příslušného hospodářského odvětví, tak i v zájmu pracovních podmínek zaměstnanců. Tyto předpisy schvaluje *Sociaal-Economische Raad* (Hospodářská a sociální rada), za předpokladu, že nepovedou k omezení hospodářské soutěže (čl. 93 odst. 5 WBO).

11. Článek 126 WBO umožňuje profesním sdružením, aby k pokrytí svých nákladů přijaly předpisy, kterými ukládají svým členům příspěvky. Z obecných příspěvků je financován běžný provoz organizace, zatímco „povinné účelové příspěvky“ jsou určeny na zvláštní účely. V souladu s článkem 127 mohou být tyto příspěvky vybírány prostřednictvím úřední výzvy k zaplacení.

12. Kromě toho *Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie* (zákon o správním soudnictví týkající se profesních organizací)

ze dne 16. září 1954, v pozměněném znění, stanoví úpravu správních žalob ve věcech profesních sdružení.

15. Částka požadovaná od Pearle a dalších činila 850 nizozemských guldenů za každý podnik. Předpisy, kterými byl zaveden sporný poplatek, obnovované každoročně až do roku 1998, nebyly nikdy sdruženými podniky napadeny.

Hlavní řízení

13. Pearle B. V., Hans Prijs Optiek franchise B. V. a Rinck Opticiens B. V. (dále jen „Pearle a další“ nebo pouze „Pearle“) jsou společnosti se sídlem v Nizozemsku věnující se obchodu v oblasti optiky. Jako takové jsou sdruženy v souladu s WBO³ v *Hoofdbedrijfschap Ambachten* (nejvyšší organizace řemeslníků; dále jen „HBA“), veřejnoprávním profesním sdružením.

14. Na žádost soukromého sdružení optiků, Nederlandse Unie van Opticiens (dále jen „NUVO“), jehož členy jsou Pearle a další, uložila HBA svým členům poprvé v roce 1988 placení „povinného účelového příspěvku“⁴ určeného k financování kolektivní reklamní kampaně ve prospěch podniků z tohoto odvětví. Tento příspěvek měl rovněž sloužit ke zřízení poradní komise při řídicím orgánu HBA, *Commissie Optiekbedrijf*.

16. Pearle a další ovšem usoudili, že kolektivní reklamní kampaně organizované HBA prospěly především jejich konkurentům, a představovaly tak zbytečnou zátěž jejich vlastního rozpočtu na reklamu.

17. Dne 29. března 1995 podali u občansko-právního soudu v Haagu žalobu proti HBA směřující k určení neplatnosti předpisů, kterými byly zavedeny předmětné příspěvky, a dále k vrácení zaplacených částek.

18. Podle žalobců v hlavním řízení představují služby poskytované formou reklamních kampaní státní podpory ve smyslu čl. 92 odst. 1 Smlouvy o ES, a proto měly být předpisy ukládající jejich financování oznámeny Komisi podle čl. 93 odst. 3. Jelikož k oznámení nedošlo, postrádají tato podporná opatření právní základ.

3 – Viz bod 7 výše.

4 – Viz bod 11 výše.

19. Prvostupňový soud odmítl argumenty žalobců a toto odmítnutí bylo potvrzeno v odvolacím řízení, načež žalobci podali kasační stížnost k Hoge Raad der Nederlanden.

veřejnému subjektu, jsou plně kompenzovány účelovými poplatky k tíži podniků, které mají z této služby prospěch, a to tak, že tento prospěch nakonec nepředstavuje pro stát žádný výdaj? Má význam to, že se prospěch z kolektivních reklamních kampaní rozloží více či méně rovnoměrně mezi jednotlivé podniky daného odvětví a že se má za to, že jednotlivé podniky získaly z této kampaně více méně stejný užitek nebo zisk?

Předběžné otázky

20. Za těchto okolností se Hoge Raad dne 27. září 2002 rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Má být režim, jako je ten v projednávané věci, který ukládá placení poplatků za účelem financování kolektivních reklamních kampaní, považován za podporu (nebo její část) ve smyslu čl. 92 odst. 1 Smlouvy o ES, a musí být Komisi oznamován záměr jeho zavedení podle čl. 93 odst. 3 Smlouvy o ES? Platí to pouze pro prospěch ve formě organizace a nabídky kolektivních reklamních kampaní nebo také pro způsob financování jako například pro předpis o vybírání poplatků a/nebo následná rozhodnutí o jejich vybírání? Má význam to, že jsou kolektivní reklamní kampaně nabízeny (podnikům) ve stejném odvětví, jako je to, jemuž jsou předmětné poplatky uloženy? V případě kladné odpovědi na tuto otázku, jaký význam? Je důležitá skutečnost, že náklady, které vzniknou

2) Týká se oznamovací povinnost podle čl. 93 odst. 3 Smlouvy o ES každé podpory, nebo naopak pouze takové podpory, která splňuje definici uvedenou v čl. 92 odst. 1? Může členský stát s cílem vyhnout se oznamovací povinnosti volně posoudit, zda podpora odpovídá definici uvedené v čl. 92 odst. 1? V případě kladné odpovědi, nakolik volně? A do jaké míry může tato volnost v posouzení vyloučit oznamovací povinnost podle čl. 93 odst. 3? Nebo oznamovací povinnost neplatí pouze tehdy, pokud je mimo veškerou rozumnou pochybnost, že se nejedná o podporu?

3) Pokud vnitrostátní soudce dojde k závěru, že jde o podporu ve smyslu čl. 92 odst. 1, musí vzít v úvahu pravidlo *de minimis*, jak bylo formulováno Komisí v oznámení zveřejněném

v Úř. věst. 1992, C 213 (a poté v Úř. věst. 1996, C 68), při posouzení, zda opatření má být kvalifikováno jako podpora, která měla být oznámena Komisí v souladu s čl. 93 odst. 3? Použije se v případě kladné odpovědi uvedené pravidlo *de minimis* se zpětnou účinností také na podpory poskytnuté před vyhlášením tohoto pravidla a na takové podpory, jako jsou každoroční kolektivní reklamní kampaně, které přinášejí prospěch celému odvětví?

jednotlivé podniky by se takovým vrácením bezdůvodně obohatily, vzhledem k tomu, že výhody získané v důsledku reklamních kampaní nelze vrátit *in natura*?

- 4) Pokud jde o užitečný účinek čl. 93 odst. 3, vyplývá z odůvodnění rozhodnutí ve věci C-39/94, SFEI v. La Poste, Recueil, s. I-3547, že vnitrostátní soud musí prohlásit za neplatné jak tyto předpisy, tak i rozhodnutí o uložení poplatků vydaná na základě těchto předpisů a uložit veřejnému subjektu vrácení těchto poplatků, i když tomu brání pravidlo formální právní moci rozhodnutí o uložení poplatků rozvinuté nizozemskou judikaturou? Má v této souvislosti význam, že vrácením poplatků nedojde ke zrušení výhod, které odvětví a jednotlivé podniky získaly díky kolektivním reklamním kampaním? Dovoluje právo Společenství, aby účelové poplatky nebyly vráceny zcela nebo částečně, jestliže vnitrostátní soudce usoudí, že toto odvětví nebo
- 5) V případě, že podpora nebyla oznámena v souladu s čl. 93 odst. 3, může se veřejný subjekt dovolávat uvedeného pravidla formální právní moci rozhodnutí o uložení poplatků, aby ušel povinnosti náhrady, jestliže adresát tohoto rozhodnutí nebyl ani v době jeho přijetí, ani v době, kdy jej mohl napadnout, informován o tom, že podpora, jejíž součástí byly tyto poplatky, nebyla oznámena? Může v této souvislosti jednotlivec předpokládat, že úřady splnily svoji oznamovací povinnost podle čl. 93 odst. 3?“
- Řízení před Soudním dvorem**
21. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v kanceláři Soudního dvora dne 30. září 2002.

22. Písemné části řízení se kromě účastníků hlavního řízení zúčastnila nizozemská vláda a Komise Evropských společenství.

Ke čtvrté a páté předběžné otázce: důsledky nesplnění oznamovací povinnosti

23. Veřejné jednání se konalo 29. ledna 2004 za účasti zástupců vlády Nizozemska a Komise.

25. Prostřednictvím těchto dvou otázek se chce postupující soud dozvědět, jaké důsledky má nesplnění povinnosti oznámit podporu takovou, jako je ta, o kterou jde v této věci. Hoge Raad se zajímá zejména o dopad vnitrostátního pravidla o formální právní moci aktů, které nebyly ve stanovené lhůtě napadeny, na možnost prohlásit sporné předpisy za neplatné nebo požadovat vrácení příspěvků vybraných na jejich základě.

Právní posouzení

24. V této věci se musí jak vnitrostátní soud, tak i Soudní dvůr zabývat otázkami, které se dotýkají základních prvků právní úpravy Společenství v oblasti státních podpor. Vzhledem ke složitosti posouzení, která je třeba v této souvislosti provést, se jeví jako vhodnější – jako to učinila Komise – začít posledními dvěma otázkami, které se týkají nenapadnutelnosti správních aktů, které nebyly zpochybněny ve stanovené lhůtě, protože, pokud by vnitrostátní soudce zastával názor, že žalobci v hlavním řízení mohli využít k účinné ochraně svých práv prostředků vnitrostátního právního řádu za podmínek srovnatelných s podmínkami pro nároky vycházející z tohoto právního řádu, nebylo by třeba řešit ostatní předložené problémy.

26. Jako předběžnou ovšem řeší otázku, zda následkem takového nesplnění je neplatnost nejenom aktu, kterým je poskytována podpora, ale i toho, který upravuje její financování. V této souvislosti odkazuje na rozsudek ze dne 11. července 1996, SFEI a další⁵.

27. Musím zdůraznit, že z tohoto rozsudku⁶ je patrné, že za výjimečných okolností může být povinnost vrátit podporu nepřiměřená. Důsledky, které má vyvodit vnitrostátní soud ze skutečnosti, že záměr podpory nebyl

5 — Věc C-39/94, Recueil, s. I-3547.

6 — Tamtéž, bod 71.

oznámen, nejsou tedy automatické, nýbrž závisejí na potřebě zajistit užitečný účinek práva Společenství.

28. Prvořadým cílem kontroly, která přísluší Komisi nad záměry podpory, je ochrana volné soutěže ve Společenství. Zákaz obsažený v poslední větě čl. 93 odst. 3 směřuje k dosažení tohoto cíle zapojením orgánu Společenství do posouzení složitých ekonomických situací.

29. Jak uvedl s větší přesností Soudní dvůr, poslední věta čl. 93 odst. 3 Smlouvy o ES představuje prostředek k zajištění mechanismu kontroly zavedeného tímto článkem, který je nezbytný pro zajištění řádného fungování společného trhu⁷.

30. Proto opatření, která lze v souladu s vnitrostátními právními řády přijmout v případě, že určitý režim podpor je v rozporu s tímto zákazem, sledují obnovení stavu, který existoval před protiprávním zásahem státu. Je tedy třeba, aby došlo k vrácení přijatých výhod a případně k určení neplatnosti předmětného režimu podpor, aby tak protiprávní jednání bylo odstraněno z právního řádu. Ovšem opatření

vhodné k zajištění užitečného účinku poslední věty čl. 93 odst. 3 nesmí zhoršit nevýhodu soutěžitelů ve vztahu k příjemcům podpory ve vzájemném obchodě mezi členskými státy. Takový by nicméně byl výsledek, pokud by bylo umožněno vrácení příspěvků bez současného požadavku na vrácení obdržené podpory, neboť by se zvýšil obdržený prospěch zbavením se finanční zátěže, čímž by v rozporu se Smlouvou došlo k ještě většímu narušení hospodářské soutěže.

31. V důsledku toho může vnitrostátní soud za okolností takových, jaké jsou dány v projednávaném případě, požadavek na vrácení příspěvků na financování reklamní kampaně jediné zamítnout, jestliže toto vrácení není doprovázeno současným vrácením získaného prospěchu, protože jinak by byl zmařen konečný cíl evropské právní úpravy.

32. Navzdory argumentaci Komise před Soudním dvorem se nedomnívám, že by ke stanovisku, které zastávám, existovala opačná judikatura.

7 — Rozsudky ze dne 9. října 1984, Heineken Brouwerijen (spojené věci 91/83 a 127/83, Recueil, s. 3435, bod 20) a ze dne 14. února 1990, Francie v. Komise, „Boussac“ (C-301/87, Recueil, s. 1-307, bod 17).

33. Je pravda, že podle rozsudku ze dne 21. listopadu 1991, *Fédération nationale du Commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon* (dále jen „rozsudek FNCE“)⁸ se porušení ustanovení poslední věty čl. 93 odst. 3 ze strany vnitrostátních úřadů dotýká platnosti aktů, jimiž jsou uskutečňována podpůrná opatření. Soudy musí tedy zaručit jednotlivcům, aby z takového porušení byly vyvozeny veškeré důsledky, které z něj vyplývají podle vnitrostátního práva, jak pokud jde o platnost těchto aktů, tak pokud jde o vrácení poskytnutých ekonomických výhod, a to tak, aby přijatá opatření byla vždy nezbytná ke zrušení účinků nedodržení zákazu, jehož konečným cílem je zaručit, aby hospodářská soutěž nebyla narušována zásahy ze strany státu.

34. Ve věci *Ferring*⁹ francouzská vláda zpochybnila případnost předložené předběžné otázky, když uvedla, že vnitrostátní soud může nařídit nanejvýš navrácení neoznamené podpory, ale nikdy vrácení prostředků k jejímu financování. Generální advokát Tizzano především uvedl, že důsledkem protiprávnosti podpory je i protiprávnost vnitrostátních prováděcích opatření, jako je vybírání sporných poplatků. Kromě toho by vrácení zaplacených částek v uvedeném

pojetí představovalo účinnou formu uvedení do předešlého stavu, která by vyloučila deformace hospodářské soutěže, které údajně vyplývají z nerovnoměrného vybírání poplatku¹⁰.

35. V rozsudku k tomu nebylo nic řečeno. V každém případě je třeba vysvětlit stanovisko generálního advokáta tak, že *Ferring* na rozdíl od projednávaného případu musel platit příspěvek určený k poskytnutí podpory, ze které měly prospěch konkurující podniky v *obchodě mezi členskými státy*¹¹. Vrácení poplatku přispělo k znovuoobnovení volné hospodářské soutěže.

36. Věc *van Calster a Cleeren*¹² se týká velmi specifického skutkového stavu. Belgická vláda změnila režim podpor financovaný z poplatků uvalených na domácí a dovážené výrobky, který Komise prohlásila za neslučitelný se společným trhem, tak, že znovu zavedla poplatky na domácí výrobky ze zpětnou účinností k datu nabytí účinnosti prvního režimu podpor, který byl prohlášen za protiprávní.

⁸ – Věc C-354/90, Recueil, s. I-5505, bod 12.

⁹ – Rozsudek ze dne 22. listopadu 2001 (C-53/00, Recueil, s. I-9067).

¹⁰ – S odkazem na rozsudky ze dne 20. března 1997, *Alcan Deutschland* (C-24/95, Recueil, s. I-1591, bod 23) a ze dne 4. dubna 1995, *Komise v. Itálie* (C-348/93, Recueil, s. I-673, bod 26).

¹¹ – Rozsudek *Ferring*, bod 21.

¹² – Rozsudek ze dne 21. října 2003, *van Calster a Cleeren* (C-261/01 a C-262/01, Recueil, s. I-12249).

37. Soudní dvůr vzal v úvahu zejména problematickou použitou legislativní techniku, která by, pokud by byla přípustěna, umožnila členskému státu uskutečnit okamžitě záměr podpory bez jejího oznámení a vyhnout se následkům jejího neoznámení tím, že podporu zruší a současně ji znovu zavede se zpětnou účinností¹³.

38. V rozsudku bylo připomenuto, že obecně se důsledky vyplývající z nedodržení povinnosti oznámit záměr podpory vztahují i na způsob jejího financování¹⁴.

Také upřesnil, že článek 92 Smlouvy neumožňuje Komisi oddělovat podporu v užším smyslu od tohoto dalšího aspektu¹⁵, tedy i když je podpora sama o sobě slučitelná se Smlouvou, může být financována způsobem, který prohlubuje její rušivý vliv a činí *celý režim podpory neslučitelným s jednotným trhem a společným zájmem*¹⁶.

39. Zkoumání podpory proto nemůže být odděleno od zkoumání jejího financování¹⁷, i když je členský stát pouze *v zásadě* povinen vrátit poplatky uložené v rozporu s právem Společenství¹⁸.

40. Tento směr judikatury dává zjevně tušit, že taková povinnost neexistuje, pokud by se z jejího splnění odvíjely následky škodlivější pro volnou hospodářskou soutěž než ty, které vyvolává samotný neoznámený režim podpor.

41. Konečně v rozsudku ze dne 20. listopadu 2003, GEMO¹⁹, bylo řešeno, zda má charakter státní podpory režim, který po zaplacení poplatku zaručoval francouzským chovatelům dobytka a jatčím bezplatný odvoz a likvidaci mrtvých zvířat a odpadu z jatek.

42. GEMO, žalobce v hlavním sporu, byl obchodník s masem, který byl povinen zaplatit poplatek a který obdržel podporu. U vnitrostátních soudů zpochybnil platnost

13 — Tamtéž, bod 60.

14 — Tamtéž, bod 44.

15 — Tamtéž, bod 46.

16 — Tamtéž, bod 47.

17 — Tamtéž, bod 49. S rozsáhlým odkazem na rozsudek ze dne 25. června 1970, Francie v. Komise (47/69, Recueil, s. 487, bod 8).

18 — Tamtéž, bod 53.

19 — Věc C 126/01 (Recueil, s. I-13769).

tohoto režimu z důvodu, že nebyl oznámen, a požadoval vrácení částek zaplacených na poplatcích.

- konečně zatřetí, rozsudek se musel vyjádřit pouze k tomu, jak má být kvalifikován příslušný režim podpory. Nebylo v něm uvedeno nic o tom, zda vrácení poplatku představuje přiměřený způsob zajištění užitečného účinku oznamovací povinnosti podle čl. 93 odst. 3 Smlouvy.

Soudní dvůr posoudil jednotlivé základní prvky tohoto režimu a určil, že se jedná o podporu ve smyslu čl. 92 odst. 1 Smlouvy.

43. Tento judikát není ovšem použitelný v projednávaném řízení, protože:

- zaprvé, vybrané částky byly spravovány přímo státem, který svěřil provádění služby soukromým podnikům, a sama francouzská vláda nezpochybňovala, že měly charakter „státních prostředků“;

- zadruhé, opatření sledovalo dosažení cíle obecného zájmu, jako je ochrana veřejného zdraví a životního prostředí před nebezpečím nekontrolovaného odstraňování těl zvířat a živočišných zbytků, přičemž je nepochybné, že správa jednala *jako stát*;

44. Na základě všech těchto důvodů je zřejmé, že prosté vrácení poplatků určených k financování podpory bez nahrazení užítka získaného jejími příjemci nepůsobí ve prospěch cíle Společenství, jímž je poctivá hospodářská soutěž.

45. Přese všechno by bylo zbytečné zabývat se touto otázkou, pokud připustíme to, že žalobci v každém případě nemohli uplatnit svá práva v odpovídající době a vhodnými prostředky.

46. V rozhodnutí o postoupení předběžné otázky je vysvětleno, že právní pravidlo formální právní moci aktů, které nebyly napadnuty, bylo vytvořeno judikaturou. Plyne z něj to, že občanskoprávní soud musí při rozhodování o žalobě kvůli platbě bez právního důvodu, jako je žaloba v projednávané věci, kterou je z důvodu neplatnosti rozhodnutí, na kterém byla platba založena, požadováno vrácení

zaplacené částky, vycházet – kromě výjimečných případů – z toho, že rozhodnutí je v souladu s právem, jak pokud jde o formu, ve které bylo přijato, tak pokud jde o jeho obsah, jestliže dotčená osoba nechala marně uplynout lhůtu k jeho napadení ve správním řízení, pokud taková možnost byla.

47. Zákaz obsažený v čl. 92 odst. 1, uvažovaný samostatně, se neuplatní automaticky²⁰. Za takových okolností je z hlediska zajištění užitečného účinku právní úpravy Společenství v oblasti státních podpor prvořadou funkcí soudů zaručit, že nebude uskutečněna žádná podpora bez předchozího oznámení Komisi.

48. Jak vyjádřil Soudní dvůr v rozsudku ze dne 16. prosince 1976, Rewe²¹, v souladu se zásadou spolupráce, vyjádřenou v článku 5 Smlouvy o ES, a při chybějící právní úpravě Společenství v této oblasti, přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky pro podávání žalob určených k ochraně práv jednotlivců vyplývajících z přímého účinku právních norem Společenství, s výhradou, že tyto podmínky

nesmějí být méně příznivé než ty, které se použijí na obdobné vnitrostátní žaloby, ani nesmějí činit výkon těchto práv v praxi nemožným²².

49. Soudy členských států musí zajistit těm, kteří se na takové nesplnění povinnosti odvolávají, že z této skutečnosti v souladu s vnitrostátním právem vyvodí veškeré důsledky, a to jak co se týká platnosti aktů, jimiž jsou prováděna podpůrná opatření, tak co se týká vrácení ekonomických výhod poskytnutých v souvislosti s porušením uvedené oznamovací povinnosti stanovené v čl. 93 odst. 3 smlouvy o ES²³.

50. K poskytování ochrany udělené právem Společenství jsou příslušné vnitrostátní soudy v souladu s procesními podmínkami stanovenými v jejich vnitrostátním právním řádu a při zohlednění takzvaných zásad „ekvivalence“ a „efektivitý“.

20 – Viz k tomu rozsudek ze dne 19. června 1973, Capolongo (77/72, Recueil, s. 611, bod 6).

21 – Věc 33/76, Recueil, s. 1989, bod 5.

22 – V tomtéž smyslu viz rozsudky ze dne 16. prosince 1976, Comet (45/76, Recueil, s. 2043, body 12 až 16); ze dne 27. února 1980, Just (68/79, Recueil, s. 501, bod 25); ze dne 9. listopadu 1983, San Giorgio (199/82, Recueil, s. 3595, bod 14); ze dne 25. února 1988, Bianco a Girard (spojené věci 331/85, 376/85 a 378/85, Recueil, s. 1099, bod 12); ze dne 24. března 1988, Komise v. Itálie (104/86, Recueil, s. 1799, bod 7); ze dne 14. července 1988, Jeunehomme a EGi (spojené věci 123/87 a 330/87, Recueil, s. 4517, bod 17); ze dne 19. listopadu 1991, Francovich a další (spojené věci C-6/90 a C-9/90, Recueil, s. I-5357, body 42 a 43); ze dne 9. června 1992, Komise v. Španělsko (C-96/91, Recueil, s. I-3789, bod 12); a ze dne 14. prosince 1995, Peterbroeck (C-312/93, Recueil, s. I-4599, bod 12).

23 – Rozsudek FNCL, citovaný výše v poznámce pod čarou 8, bod 12.

51. Z vyjádření předložených Soudnímu dvoru lze zjevně dovodit, že nizozemské právo umožňovalo napadnout předpisy, kterými byl zaveden režim sporných podpor ve lhůtě 30 dnů podle Komise, resp. 1 měsíce podle nizozemské vlády, takže žalobci mohli uplatnit chybějící předchozí oznámení záměru v příslušném řádném řízení. Nelze tudíž pochybovat o dodržení zásady ekvivalence.

K první předběžné otázce: pojem státní podpory

54. Svou první otázkou chce postupující soud v zásadě zjistit, zda musí být režim, jaký je popsán v hlavním řízení, v jehož rámci veřejnoprávní organizace vede odvětvovou reklamní kampaň pomocí prostředků vybraných od jeho členů prostřednictvím příspěvků, posuzován pro účely čl. 92 odst. 1 jako státní podpora.

52. Jak dále zdůrazňuje Komise, lhůta k podání žaloby není příliš krátká, zejména pokud je vzato v úvahu, že Pearle a další byli podle všeho o přípravě předpisů informováni, neboť byli tehdy členy sdružení, které usilovalo o jejich přijetí²⁴. V každém případě, jak také Komise upřesnila ve svém písemném vyjádření, právní moc aktů, které nebyly zpochybněny ve stanovené lhůtě, není absolutní; vnitrostátní soudce je oprávněn vzít v úvahu výjimečné okolnosti, které odůvodňují v konkrétním případě výjimku.

55. Můj první dojem je ten, že zákonodárce Společenství, když upravil zákaz obsažený v čl. 92 odst. 1, neměl na mysli iniciativy korporací profesního charakteru, financované prostřednictvím příspěvků jejich členů.

56. V každém případě bude nezbytné prozkoumat právní pojem „státní podpora“.

53. Je tedy úkolem vnitrostátního soudce ověřit, zda právní prostředky dostupné v rozhodnou dobu žalobcům k napadení platnosti předpisů týkajících se domnělé státní podpory ve své konkrétní podobě umožňovaly zajistit účinnost právního předpisu Společenství.

57. Článek 92 odst. 1 prohlašuje za neslučitelné se společným trhem podpory poskytované v jakékoliv formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že

²⁴ – Viz bod 14 výše.

zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy.

60. Pouze výhody udělené přímo či nepřímo ze státních prostředků jsou tudíž považovány za podpory ve smyslu čl. 92 odst. 1.

58. O smyslu rozlišení mezi podporami poskytovanými „státem“ a podporami poskytovanými „ze státních prostředků“ se hodně diskutovalo. Pouhý doslovný výklad by mohl vést k domněnce, že první výraz zakazuje veškeré druhy opatření přičitatelných státu, jejichž výsledkem je výhoda pro určité hospodářské odvětví.

61. Je tedy nezbytné zjistit, zda může být předmětná reklamní kampaň považována za financovanou z veřejných prostředků.

59. Generální advokát Jacobs ve svém stanovisku ze dne 26. října 2000 ve věci *PreussenElektra*²⁵, ukázal, že podle platného práva²⁶ uvedené rozlišení v čl. 92 odst. 1 neznamena, že veškeré výhody poskytnuté státem představují podpory bez ohledu na to, zda jsou financovány z prostředků státních nebo soukromých. Toto rozlišení slouží spíše k tomu, aby byly do pojmu podpor zahrnuty kromě výhod poskytovaných přímo státem i ty výhody, které jsou poskytovány veřejnými nebo soukromými subjekty, které byly určeny nebo zřízeny státem²⁷.

62. Podle Komise tomu tak je. Jak uvedla ve svých vyjádřeních, nyní je důležité posoudit, zda stát shromáždil prostředky, lhotejno jakým způsobem, a dal je následně k dispozici určitým podnikům. V bodě 58 dříve citovaného rozsudku *PreussenElektra* rozšířil Soudní dvůr pojem podpory na všechny výhody poskytnuté veřejnými nebo soukromými subjekty, které byly určeny nebo zřízeny státem.

Komise odkazuje kromě toho na rozsudek ze dne 11. listopadu 1987, *Francie v. Komise*²⁸, ve kterém Soudní dvůr prohlásil, že pouhá skutečnost, že režim subvencí je financován parafiskálním poplatkem vybíraným ze všech dodávek domácích výrobků v tomto odvětví, není dostatečná k tomu, aby zbavila tento režim subvencí charakteru státní podpory.

25 — Rozsudek ze dne 13. března 2001 (C-379/98, Recueil, s. I-2099, body 114 až 133).

26 — Které navazuje na linii judikatury zahájenou rozsudkem ze dne 24. ledna 1978, *Van Tiggele* (82/77, Recueil, s. 25, body 24 a 25).

27 — Viz rozsudky ze dne 17. března 1993, *Slovan Neptun* (spojené věci C-72/91 a C-73/91, Recueil, s. I-887, bod 19); ze dne 30. listopadu 1993, *Kirsammer-Hack* (C-189/91, Recueil, s. I-6185, bod 16); ze dne 7. května 1998, *Viscido a další* (spojené věci C-52/97 a C-54/97, Recueil, s. I-2629, bod 13); ze dne 1. prosince 1998, *Ecotrade* (C-200/97, Recueil, s. I-7907, bod 35) a ze dne 17. června 1999, *Piaggio* (C-295/97, Recueil, s. I-3735, bod 35).

28 — Věc 259/85, Recueil, s. 4393, bod 23.

V obdobném smyslu se svého času vyjádřil rozsudek ze dne 22. března 1977, *Steinike & Weinlig*²⁹.

na otázku, zda prostředky, jimiž byla financována předmětná reklamní kampaň, mají charakter státních prostředků.

Na podporu svého závěru Komise konečně poukazuje na rozsudek ze dne 16. května 2000, *Francie v. Ladbroke Racing a Komise*³⁰, v němž bylo vysvětleno, že pojem podpory zahrnuje veškeré ekonomické prostředky, které může veřejný sektor použít k podpoře podnikům nezávisle na tom, zda tyto prostředky trvale přísluší k majetku tohoto sektoru.

Rozsudky *Francie v. Komise a Steinike & Weinlig*, citované výše, spíše vedou k domněnce, že skutečnost, že výhody nepocházejí ze státních zdrojů, nýbrž z poplatků uložených samotným podnikům, nepostačuje k tomu, aby jim odňala charakter státní podpory, což však na druhé straně neznamená, že *nutně představují* podpory takového charakteru.

63. V souladu s vyjádřením Komise *Pearle* doplňuje, že podle rozsudku ze dne 13. prosince 1983, *Apple and Pear Development Council*³¹, nemůže organizace, zřízená vládou členského státu a financovaná z poplatku uloženého výrobcům, podle práva Společenství požívat stejné svobody, pokud jde o použité reklamní metody, jakou mají sami výrobci nebo dobrovolná sdružení výrobců.

65. Ve věci *PreussenElektra* považoval Soudní dvůr za důležité připomenout, že ne všechny výhody poskytnuté státem představují bez ohledu na způsob jejich financování podpory ve smyslu čl. 92 odst. 1. Z tohoto zjištění vyplývá, že se připouští existence podpor financovaných z nestátních prostředků.

64. Já jsem toho názoru, že z žádného ze zmíněných judikátů neplyne kladná odpověď

66. V konečném výsledku citované rozsudky vedou k domněnce, že rozhodným prvkem pro vymezení pojmu podpory je kvalifikace prostředků. Ostatně rozsudek *Apple and Pear Development Council*, jehož předmětem byl volný pohyb zboží, právě v části, na kterou odkazuje žalobce v hlavním řízení, nevede k odlišnému řešení.

29 — Věc 78/76, Recueil, s. 595, bod 22.

30 — Věc C-83/98 P, Recueil, s. I-3271, bod 50.

31 — Věc 222/82, Recueil, s. 4083, bod 17.

67. Pokusíme-li se systematicky rekapitulovat předpoklady, které musí prostředky splňovat, aby byly považovány za „státní“, je třeba zaprvé uvést, že musí být spojeny se státem, s organizací závislou na jeho struktuře nebo organizací, která vykonává některé z jejich typických pravomocí.

Zadruhé musí být tyto prostředky přiřítelné státu nebo příslušnému veřejnému subjektu tak, aby mu příslušela dostatečná pravomoc s nimi nakládat.

68. Na základě předložených údajů nelze HBA bez dalšího považovat za státní orgán. Ačkoliv je pravda, že má veřejnoprávní status, je však pravda také to, že je řízena výlučně zástupci svých členů; také nebylo prokázáno, že stát má sebemenší možnost zasahovat do jejich záležitostí, kromě možnosti postavit se proti rozhodnutím, která jsou podle jeho soudu v rozporu s obecným zájmem.

Přesněji řečeno je HBA pojata jako mezi-profesní sdružení k organizaci a rozvoji aktivit svých členů, kterému nizozemský zákonodárce v zájmu účinnosti dovolil užívat některých privilegií tradičně spojených s výkonem veřejné moci, jako je povinnost

členství a závaznost rozhodnutí jeho řídicích orgánů.

69. V každém případě se domnívám, bez snahy o nějaké zobecnění, že HBA má nanejvýše smíšenou povahu a že při financování a provádění veřejné reklamní kampaně nejednala jako stát, nýbrž podporovala zájmy svých členů.

70. Soudní dvůr sledoval podobné funkční pojetí při zkoumání, zda profesní sdružení má veřejný charakter pro účely použití článku 85 Smlouvy o ES (nyní článku 81 ES), kdy v rozsudku ze dne 19. února 2002, Wouters a další³² k tvrzení, že uvedené sdružení představuje veřejnoprávní organizaci, které stát svěřil normotvornou pravomoc za účelem uskutečnění úkolu ve veřejném zájmu, uvedl, že předmětné profesní sdružení nevykonávalo žádnou společenskou funkci ani žádné pravomoci typické pro veřejnou moc, nýbrž jednalo pouze jako regulační orgán³³.

32 — Věc C-309/99, Recueil, s. I-1577.

33 — Tamtéž, bod 58. Podle názoru Soudního dvora hrála úlohu také skutečnost, že jde o organizaci řízenou zástupci kooptovanými jejími členy bez jakékoli intervence ze strany úřadů (bod 61).

71. Jsem si vědom skutečnosti, že tento judikát má odlišný právní kontext; nicméně považuji jej za vhodný k názornému ukázání možnosti dát před kategoričným kritériem organizační formy přednost jinému kritériu, zevrubnějšímu a bližšímu realitě, jež spočívá v posouzení povahy činnosti předmětného subjektu v každém jednotlivém případě.

72. Jak stanoví článek 71 WBO³⁴, HBA jakožto veřejná organizace, musí mít na zřeteli nejen společný prospěch sdružených podniků, ale i obecný zájem. Avšak tato povinnost, ostatně dosti obecná a neurčitá, nic nemění na kvalifikaci, která v tomto případě přísluší iniciativě podniknout a financovat odvětvovou reklamní kampaň, neboť taková činnost je v podstatě určena k podpoře ekonomických zájmů členů.

73. Lze tedy soudit, že HBA nejednala jako stát, a proto také kapitál, který použila, nemohl mít charakter veřejných prostředků.

74. Nezávisle na jakémkoliv konstatování o organizační formě HBA nebo

o kvalifikaci, která přísluší sporné reklamní kampani, se rovněž jeví, že HBA nevykonávala pravomoc nakládat s prostředky vynaloženými k financování kampaně v dostatečné míře na to, aby jí tyto prostředky byly přičitatelné.

75. Podle rozhodnutí o postoupení předběžné otázky byly tyto prostředky získávány prostřednictvím povinných příspěvků vázaných výlučně na organizaci reklamního podniku. Za těchto okolností souhlasím s tvrzením nizozemské vlády, pokud ve svém písemném vyjádření uvádí, že rozhodná otázka spočívá v tom, zda v systému zavedeném k zaplacení reklamy jde o více než o pouhý mechanismus rozdělení finančních nákladů mezi jednotlivé společnosti, které mají z kampaně prospěch.

76. Předpis, který zavádí příspěvky nezbytné k pokrytí dohodnutých výdajů, byl přijat HBA na návrh soukromého profesního sdružení optiků (NUVO). Toto sdružení bylo rovněž původcem návrhu týkajícího se výše vybíraných příspěvků.

HBA slouží tedy pouze jako nástroj pro vybírání a použití shromážděných prostředků ve prospěch cíle stanoveného předem subjekty působícími v předmětném profesním odvětví.

³⁴ — Viz bod 8 výše.

77. Nicméně je důležité zdůraznit, že rozhodnutí o postoupení předběžné otázky neposkytuje veškeré informace nezbytné k přesné kvalifikaci opatření, které je předmětem hlavního řízení. To přísluší opět vnitrostátnímu soudu s tím, že se bude držet interpretačních zásad Soudního dvora.

78. S ohledem na výše uvedené je namístě uvést, že k posouzení, zda určitý režim představuje státní podporu, je nezbytné, aby se vnitrostátní soud přesvědčil, že profesní sdružení, které ji poskytovalo, jednalo v rámci svých veřejnoprávních funkcí. Rovněž za tímto účelem musí ověřit, zda tomuto sdružení příslušela v dostatečné míře pravomoc nakládat s prostředky, z nichž bylo opatření financováno.

K druhé předběžné otázce: rozsah oznamovací povinnosti

79. Svou druhou otázkou chce Hoge Raad zjistit, zda se povinnost oznamovat státní podpory uvedená v čl. 93 odst. 3 Smlouvy týká jakéhokoliv režimu podpor nebo pouze těch, které spadají pod zákaz podle čl. 92 odst. 1.

80. Z článku 93 odst. 3 Smlouvy vyplývá, že Komise musí být informována o záměrech poskytnout nebo upravit „podpory“. Má-li za to, že s ohledem na čl. 92 odst. 1 nejsou slučitelné se společným trhem, zahájí neprodleně řízení podle tohoto článku, přičemž dotyčný členský stát zamýšlená opatření nemůže provést, dokud není přijato definitivní rozhodnutí.

81. Pokud výraz „podpora“ chápeme v jeho běžném významu, jak je uveden ve slovníku, byl by každý členský stát povinen oznamovat Komisi jakoukoliv iniciativu, kterou by byla zamýšlena „pomoc“, „příspěvní“ nebo i „spolupráce“ k dosažení cíle. Je zřejmé, že zákonodárce nechtěl jít podobnou cestou.

82. „Podpora“ ve smyslu čl. 93 odst. 3 má technický význam, který vyplývá z čl. 92 odst. 1. Odkazuje tedy pouze na taková opatření, která jsou financována ze státních prostředků a zjednávají výhodu pro určité odvětví. Každému členskému státu přísluší zhodnotit, zda daný záměr splňuje tato kritéria.

83. Takové tvrzení vyplývá logicky z judikatury Soudního dvora, která připouští, že vnitrostátní soud musí vyložit a aplikovat pojem podpory, upravený ve zmíněném

článku 92, aby mohl určit, zda opatření státu, které bylo zavedeno, aniž byl dodržen postup podle čl. 93 odst. 3, mělo být takovému postupu podrobeno³⁵.

Ke třetí předběžné otázce: úloha pravidla de minimis

84. Tento druh soudní kontroly má smysl pouze tehdy, pokud stát předtím dostal své povinnosti provést stejné posouzení v okamžiku rozhodování o nezbytnosti oznámit určitý záměr. V případě pochybností se může – stejně jako soudní orgány – obrátit na Komisi se žádostí o vyjasnění.

87. Třetí předběžná otázka pátrá po tom, zda je vnitrostátní soud při posouzení povinnosti oznámit záměr podpory oprávněn vzít v úvahu pravidlo *de minimis*, a to případně i se zpětnou účinností.

85. Komise naproti tomu musí posoudit, zda oznámený záměr je způsobilý narušit hospodářskou soutěž. Toto posouzení slučitelnosti zahrnuje ověření jeho vlivu na obchod mezi členskými státy.

88. Komise poprvé formulovala pravidlo *de minimis*, podle něž podpory malého rozsahu nejsou zahrnuty do působnosti článku 92 Smlouvy, ve svém oznámení z roku 1992 o rámci Společenství pro státní podporu poskytovanou malým a středně velkým podnikům³⁶.

86. Členský stát je tedy povinen oznámit Komisi pouze záměry těch opatření, která podle čl. 92 odst. 1 Smlouvy, vykládaného ve světle judikatury Soudního dvora, představují státní podpory.

Za touto výjimkou se skrývá myšlenka, že tyto podpory z důvodu svého malého významu³⁷ nemají citelný vliv na hospodářskou soutěž ani na obchod mezi členskými státy.

35 — Rozsudky Steinike a Weing, citované dříve, bod 14; Kirsammer-Hack, citovaný dříve, bod 14, a SFEI a další, citovaný dříve, bod 49.

36 — Úř. věst. 1992, C 213, s. 2 (dále jen „zásady 1992“), zejména bod 3.2.

37 — Do 50 000 ECU na podnik na určitý typ výdajů za dobu tří let.

Komise mohla při výkonu své široké posuzovací pravomoci v ekonomické oblasti³⁸ rozhodnout, že tento druh podpor je slučitelný se společným trhem a nemusí být oznamován podle čl. 93 odst. 3 Smlouvy.

89. V roce 1996 Komise zvýšila maximální částku podpory pro účely tohoto pravidla³⁹. Konečně s přijetím nařízení č. 69/2001⁴⁰ dostalo pravidlo *de minimis* odpovídající právní rámec. Nicméně tyto dokumenty nejsou *ratione temporis* rozhodné pro řešení projednávané věci, protože z rozhodnutí o položení předběžných otázek lze vyvodit, že spor se týká poplatků uložených mezi rokem 1988 a datem podání žaloby, to je 29. březnem 1995⁴¹.

90. Vzhledem k tomu, že kritéria definice podpory *de minimis* jsou naprosto objektivní a pro Komisi závazná, je namístě, aby je

vnitrostátní soud vzal v úvahu při hodnocení, zda určitý záměr podpory podléhá oznamovací povinnosti.

91. Nicméně neexistuje žádný právní základ pro přiznání retroaktivního charakteru pravidlu *de minimis*, protože takový charakter nelze presumovat u právní normy, která upravuje výjimku ze zákonné povinnosti. Při neexistenci podobného režimu výjimek v období před vyhlášením pravidla svědčí Komisi výlučná pravomoc rozhodovat pod kontrolou Soudního dvora o tom, zda je podpora slučitelná se společným trhem⁴².

Ostatně zásady 1992 stanoví jasně, že „v budoucnu nebudou podléhat oznamovací povinnosti [...] platby podpor do částky 50 000 ECU.“⁴³ (neoficiální překlad)

92. Hoge Raad se nakonec ptá, jak má být použito pravidlo *de minimis* na podpory,

38 — Viz rozsudek ze dne 26. září 2002, Španělsko v. Komise (C-351/98, Recueil, s. I-8031, bod 52).

39 — Na 100 000 ECU (Úř. věst. 1996, C 68, s. 8).

40 — Nařízení Komise (ES) č. 69/2001 ze dne 12. ledna 2001 o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES na podporu *de minimis* (Úř. věst. L 10, s. 30).

41 — Viz bod 17 výše.

42 — Rozsudky FNCE, citovaný v poznámce pod čarou 8 výše, bod 14, a Steinike a Weinlig, citovaný v poznámce pod čarou 29 výše, bod 9.

43 — Bod 3.2, druhý odstavec.

jako jsou kolektivní reklamní kampaně, které přinášejí prospěch celému odvětví.

93. Jak jsem vysvětlil výše, vycházím z myšlenky, že reklamní kampaň takového druhu, o jakou šlo v hlavním řízení, nepředstavuje pro účely čl. 92 odst. 1 státní podporu.

94. Ostatně ke konkrétnímu výpočtu částky podpory za účelem ověření, zda se nachází pod povoleným stropem, je třeba ocenit relativní výhodu pravděpodobně obdržanou každým podnikatelem a odečíst od ní částku zaplacených příspěvků. Uvědomuji si, že takový výpočet je mnohem snazší formulovat abstraktně než provést v praxi, ale je složité najít k tomu podrobnější právní kritéria.

Závěry

95. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na otázky položené Hoge Raad der Nederlanden odpověděl následujícím způsobem:

„1) Vnitrostátní soud může uložit samotné vrácení poplatků určených k financování státní podpory bez nahrazení užítku získaného jejími příjemci pouze tehdy, pokud to není v rozporu s cílem Společenství, jímž je nerušená hospodářská soutěž.

- 2) Vnitrostátnímu soudu rovněž přísluší ověřit, zda jsou právní prostředky k napadení platnosti domnělé státní podpory srovnatelné s těmi, které mají svůj základ ve vnitrostátním právním řádu, a zda ve své konkrétní podobě umožňují zajistit účinnost právní úpravy Společenství.
- 3) K posouzení, zda režim spravovaný profesním sdružením představuje státní podporu, je nezbytné, aby se vnitrostátní soud přesvědčil, že toto sdružení jednalo v rámci svých veřejnoprávních funkcí. Rovněž je třeba za tímto účelem ověřit, zda tomuto sdružení příslušela v dostatečné míře pravomoc nakládat s prostředky, z nichž bylo opatření financováno.
- 4) Vnitrostátní soud musí vzít v úvahu kritéria definice pravidla *de minimis* při posouzení, zda určitý záměr podpory, uskutečňovaný poté, co toto pravidlo nabylo účinnosti, měl být oznámen. Ke konkrétnímu výpočtu částky podpory za účelem ověření, zda se nachází pod povoleným stropem, je třeba ocenit relativní výhodu pravděpodobně obdrženou každým podnikatelem a odečíst od ní částku zaplacených příspěvků.
- 5) Členský stát musí oznamovat Komisi pouze ta opatření, která podle čl. 92 odst. 1 Smlouvy o ES (nyní čl. 87 odst. 1) vykládaného ve světle judikatury Soudního dvora představují státní podpory.“